

Nancy Fraser og basisindkomst/borgerløn

Erik Christensen

Uddrag af bogen Erik Christensen: "Borgerløn. Fortællinger om en politisk idé." Hovedland 2000. s.160-175.

En fortælling om ophævelse af den kønsmæssige uretfærdighed i en post-industriell velfærdsstat:

En analyse af Nancy Frasers feministisk-socialistiske paradigme

En feministisk pioner

Nancy Fraser var i en årrække professor i filosofi på Northwestern University, Chicago, USA. Siden 1995 har hun været professor i politisk filosofi på New School for Social Research i New York. Hun har igennem 1980'erne været en fremtrædende feministisk teoretiker, der har fremlagt en række analyser af den amerikanske velfærdsstats modsætninger, og en feministisk- socialistisk strategi for overvindelse af disse modsætninger.

De fleste af hendes artikler fra de sidste 15 år findes i to samleværker: »Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory.« (1989) og i »Justice Interruptus. Critical Reflections on the »Post- socialist« Condition.« (1997).

Behovet for et nyt feministisk paradigme og fortælling

Blandt feministiske teoretikere både i Europa og USA findes mange, som har forsøgt at kombinere feministisk og socialistisk teori. Det særlige ved Nancy Frasers arbejde er, at hun kombinerer flere teoretiske forståelsesformer og metoder, og at hun argumenterer for en sammenhæng mellem normativ politisk filosofi, videnskabeligt arbejde og politisk praksis.

Ifølge Fraser er det intellektuelles opgave kritisk at analysere begrebers sammenhæng med social praksis og institutioner. Dermed er de med til at konstruere verden igennem skabelse af nye begreber. Men hun ser sig samtidig som repræsentant for en række nye sociale bevægelser (specielt kvinde- bevægelsen), som er ideologisk undertrykte i det nuværende samfund, men som søger at danne alternative forståelser og diskurser i en kamp mod nogle dominerende hegemoniske diskurser i samfundet.

Fraser kalder sig selv »a democratic socialist and a feminist« (Fraser 1989:3), og mener, at det er meget vigtigt at fastholde et normativt udgangspunkt: »normative theorizing remains an indispensable intellectual enterprise for feminism« (Fraser:1994:595). Hun ser sit teoretiske arbejde i et socialt frigørelsesperspektiv: »the theory is elaborated with the »practical intent« of promoting emancipatory social transformation« (Fraser 1989:7). Derfor vender hun sig imod en tendens blandt feministiske forskere til hverken at ville være normative eller politiske, men give det udseende af at være rent videnskabelige: »Feminists have tended to shy away from systematic reconstructive thinking about the welfare state« (Fraser 1994:593).

Hun mener, at en seriøs utopisk politisk bestræbelse kræver bevidste normative overvejelser og kritiske historiske og sociokulturelle analyser: »Politics require a genre of critical theorizing that blends normative argument and empirical sociocultural analysis in a »diagnose of the times«« (Fraser 1989:6). For hende er utopier en integreret del af videnskabeligt og politisk arbejde. Hun er drevet af et ønske om at skabe en »non-individualist, nonelitist, non-masculinist utopian vision« med »new relations of work and play, citizenship and parenthood, friendship and love«. Samtidig skal det være en utopi, som overskrider den traditionelle modstilling mellem pessimisme og optimisme. Hun ser den nuværende realitet langt fra hendes utopi og er drevet af »the right mix of pessimism of the intellect and optimism of the will« (ibid:108). Det er forskellen på håb og optimisme.

Hendes socialisme og feminisme sætter hendes normative politiske forståelseshorisont. Metodisk forsøger hun at gøre brug af en række forskellige teoretiske traditioner. Grundlæggende tilslutter hun sig det synspunkt, at den samfundsmæssige virkelighed er socialt konstrueret, således som det i den kritiske tradition er blevet fremhævet af Jürgen Habermas, Pierre Bourdieu og Anthony

Giddens (f. 1938). Hun er derudover især præget af Habermas' idé og opfattelse af »den offentlige sfære«, som stedet for skabelse af demokrati, kamp mellem diskurser og skabelse af nye diskurser. Derudover er hun præget af den gramscianske idé om, at der i samfundet og i den offentlige sfære skabes et ideologisk hegemoni. Og endelig gør hun brug af nogle dekonstruktionsteknikker, der er inspireret af Jacques Derrida (f. 1930) og Michel Foucault (1926-1984). Det er de post-strukturalistiske teknikker.

Metodisk anvender hun dekonstruktionsteknikken som en form for ideologikritik til at fremdrage kønnet i en række af de mest anvendte dualistiske begreber i videnskab og politik i industrisamfundet. Hun forholder sig ikke alene til de dominerende diskurser, men foretager også kritiske analyser af forskellige feministiske politiske strategier. Hun viser, at feministernes forståelseshorisonter må dekonstrueres for at en strategi kan udtænkes, der på en gang giver plads til en kønsmæssig lighed og anerkendelse af en forskellighed.

Hun ser feminismen placeret i nogle grundlæggende dualistiske modsætninger mellem et krav om lønarbejde og kravet om opprioritering af omsorgen i samfundet og generelt mellem krav om lighed og krav om anerkendelse af forskellighed. Hun skitserer muligheden for overvindelse af disse modsætninger igennem en eller anden form for »universal basic income scheme«. Den vil kunne være med til at ophæve nogle social-økonomiske forskelle mellem kønnene, og samtidig give større mulighed for skabelse af forskellige former for kønsrollemønstre.

En fortælling om velfærdsstatens krise og kvindebevægelsens strategiske vanskeligheder

Fraser ser i velfærdsstaten en diskrepans mellem den kønsmæssige orden, der er indkodet i velfærdsstatens institutioner og de forståelser af kønsforhold, der er opstået hos mange mennesker. Mange kvinder er kommet på arbejdsmarkedet, der er sket en ændring af familiens rolle og funktioner i forhold til børn og ældre, og der er sket en marginalisering på arbejdsmarkedet. Det familie-lønsystem, som er indskrevet i de fleste industrielle velfærdsstater, svarer ikke rigtig til virkeligheden. »Family-wage assumptions are no longer tenable – either empirically or normatively« (Fraser 1994:592).

En ny post-industriell velfærdsstat kræver nye betingelser og institutioner for beskæftigelse og reproduktion.

Fraser ønsker imidlertid ikke blot at være analytisk og dekonstruktiv i forhold til velfærdsstaten, men stiller sig også opgaven at skitsere en emancipatorisk vision for en ny social- og kønsmæssig orden.

»We should ask: What new, post-industrial gender order should replace the family wage? And what sort of welfare state can best support a new gender order? What account of gender equity best captures our highest aspiration? And what vision of social welfare comes closest to embodying it?« (ibid:593).

I forhold til disse spørgsmål opstiller hun først en normativ idealtipe for kønsmæssig retfærdighed (»gender equity«) og forsøger at måle to politiske, feministiske visionsstrategier i forhold til dette ideal.

Den ene model bygger i væsentlige træk på, hvad feminister og liberale i USA ønsker (»the universal breadwinner model«). Den står for en universalisering af lønarbejdet. Den går ud på at fremme kvinders lønarbejdsbeskæftigelse samtidig med en markeds- og statsliggørelse af omsorgsarbejde for børn og ældre.

Den anden model bygger især på den implicite praksis og de visioner som feminister og socialdemokrater i Europa har (»the caregiver parity model«). Det er en model hvor omsorgsarbejde forsøges ligestillet med lønarbejde. Det sker igennem offentlig støtte til omsorgsarbejde igennem barsels-, forældre- og andre former for orlovsordninger, og skabelse af mere fleksibelt lønarbejde for kvinder.

Fraser's metode er at konstruere en dualistisk model, som hun derefter dekonstruerer eller opløser ved at skitsere konturerne af en tredje model, der opløser den dualisme mellem lønarbejde og omsorg, som hun ser i de to strategier.

Fraser's definition af kønsmæssig retfærdighed er interessant, fordi den viser, hvorledes hun tænker overvindelsen af alle industrisamfundets dualis-mer og forholder sig til de to generelle normer om lighed og forskel. Hun vil komme ud over de to mega-normer (»Mega-norms of equality/difference«), hvorfor hun opstiller et mere komplekst begreb med fem værdidimensioner for at få et mere nuanceret vurderingsgrundlag:

1. »Anti-poverty principle«: Tilfredsstillelse af basisbehov.
2. »Anti-exploitation principle«: Forhindre udbytende afhængighed af familien, markedet og staten.
3. »Equality principle«: Opnå en vis lighed i form af: a. Indkomstlighed, b. Fritids-lighed og c. Lige værdighed.
4. »Anti-marginalization principle«: Lige deltagelse i forskellige samfundsmæssige sfærer.
5. »Anti-androcentrism principle«: Ændring af traditionelle kønsnormer.

Fraser gør opmærksom på, at disse fem principper godt kan komme i strid med hinanden, og at man samtidig skal være opmærksom på, at der findes andre vigtige mål i samfundet som f.eks. »efficiency, community and individual liberty«.

Men hun forsøger at give de to politiske strategiske modeller karakter i forhold til, om de lever op til de opstillede idealer (hvor lighedsdimensionen måles på de opstillede tre dimensioner. Hendes konklusion er, at begge modeller er utilstrækkelige, begge modeller scorer højt på to dimensioner, nogenlunde på tre dimensioner, og dårligt på to dimensioner).

Figur 6. Frasers to idealtyper for en post-industriell velfærdsstat

	Universal breadwinner	Caregiver Parity
Antipoverty	Good	Good
Antiexploitation	Good	Good
Income equality	Fair	Poor
Leisure-time equality	Poor	Fair
Equality of respect	Fair	Fair
Antimarginalization	Fair	Poor
Antiandrocentrism	Poor	Fair

Nancy Fraser: After The Family Wage. Gender Equality and the Welfare State (612. 1984).

Lønarbejdsmodellen anses at være god i forhold til målet om at forhindre fattigdom og udbytning, nogenlunde når det gælder indkomstlighed, ligeværdighed og lige deltagelse, mens den vurderes som dårlig i forhold til fritidslighed og ændring af de traditionelle kønsnormer. Set i forhold hertil anses omsorgsmodellen også at være god i forhold til målet om at forhindre fattigdom og udbytning. Den vurderes som nogenlunde i forhold til at sikre fritidslighed og ligeværdighed samt ændring af de traditionelle kønsnormer, men dårlig i forhold til at sikre indkomstlighed og lige deltagelse.

»Neither model, however, promotes women's full participation on par with men in politics and civil society. And neither values female-associated practices enough to ask men to do them, too, neither asks men to change.« (Ibid:610).

Det afgørende er, at man ikke kan ændre en dualisme uden bevidst at forsøge at ændre begge elementer. Og det er det, Fraser afslutningsvis forsøger ved at foreslå, at man kombinerer det bedste fra de to modeller, mens man udelader de værste træk fra de to modeller.

Fordi lønarbejdermodellen hovedsagelig forsøger at stimulere kvinder til at indrette sig efter mandlige normer og især satser på markedsligheden, og omsorgsmodellen opprioriterer omsorgen i familien, men ikke rigtig forsøger at ændre kønsrollemønstret, forsøger Fraser at opstille en model, der i højere grad satser på det civile samfund og stimulerer mænd til at blive ligesom kvinder er i

dag (»to induce men to become more like women are now« eller »to make women's current life patterns the norm« (ibid:611)).

Fraser's fortælling om en »universal basic income scheme«

Denne tredje model er en model, der bygger på et udvidet socialt medborgerskab og indeholder »a universal basic income scheme« (Ibid:615). Den repræsenterer en dekonstruktion af modsætningen i de kønsmæssige roller i både den universelle lønarbejdermodel og omsorgsmodellen og dermed også en dekonstruktion af modsætningen mellem en bureaukratisk offentlig institutionsmodel og en privat familiemodel.

I en anden sammenhæng taler Fraser (1993) om borgerløn som »a fully social wage«, og om en udvikling af Marshalls idé om et socialt medborgerskab, der bygger på ægte rettigheder, således at »benefits must be granted in forms that maintain people's status as full members of society entitled to »equal respect«« (Ibid:21).

Heroverfor står de neo-konservative kræfter med en »antisocial wage« og de neo-liberale med en »quasi-social wage«, der begge bygger på en styrkelse af en arbejdsmæssig forpligtelse i forbindelse med modtagelse af social hjælp (»work-fare«).

I Fraser's skrifter kan man se, at hun skelner mellem et præ-industrielt, et industrielt og et post-industrielt samfund i sit syn på kønsarbejdsdelingens udvikling. I det før-industrielle samfund havde man en feudal selvforsyningsøkonomi uden lønarbejde, i industrisamfundet har man lønarbejde med et familielønssystem (»family wage«), og i overgangen mellem det industrielle og post-industrielle system har hun en vision om skabelsen af et system med »social wage« eller »citizen's income« kombineret med lønarbejde.

Fraser siger ikke meget om, hvorledes borgerlønstanken konkret skal udformes. Hun indrømmer, at den sikkert bliver dyr, »and hence hard to sustain at a high level of quality and generosity«. Det har fået nogle samfundsforskere til at være bekymret for »free riding«. Men, siger hun, det er en typisk mandlig bekymring: »The free-rider worry, incidentally, is typically defined androcentrically as a worry about shirking paid employment. Little attention is paid, in contrast, to a far more widespread

problem, namely, men's free riding on women's unpaid domestic labor.« (Fraser 1994:615)

Borgerløn vil netop kunne være med til at sætte en stopper for dette udbredte »free rider« problem.

Frasers dekonstruktion af gamle fortællinger, teorier og institutioner

For at kunne fortælle (rekonstruere) en ny historie, må man som regel først gøre op med gamle fortællinger (dekonstruere dem). Metodisk demonstrerer Fraser, hvorledes man kan foretage en slags dekonstruktiv ideologianalyse, dvs. historisere og kontekstgøre en række begreber (afhængighed, udbytning, marginalisering, lighed og medborgerskab) ved at synliggøre begrebernes kønsmæssige side.

Generelt er hun optaget af, hvorledes man kan ophæve og/eller forene/afbalancere modsætninger og dualismer ved en opvurdering af de kvindelige roller og begreber og en omvurdering af de mandlige roller og begreber. Men hun er også interesseret i at finde begreber og strategier for forening af modsætningerne mellem den gamle klasseinteresse i en omfordeling af ressourcerne (skabelse af en lighed) og de nye sociale bevægelsers krav om en identitetsmæssig anerkendelse (anerkendelse af en forskellighed).

Opgør med industrisamfundets sproglige dualisme, der skjuler kønsmodsatningerne

Fraser viser igennem sine analyser, at vi i industrisamfundet sprogligt er fanget i en række dualistiske begreber i vores beskrivelser af virkeligheden, og at disse begrebspar er forbundet med en vurdering, således at den ene del ses som mere værdifuld end den anden, eller i form af at det ene ses som det normale og det andet som det afvigende.

Fraser nævner selv en række almindelige begrebspar: afhængig – uafhængig, almisse – kontrakt, omsorg – arbejde, altruisme – egoisme, gave – ejendom, følelse – rationalitet, familie – arbejde. Mange af disse dualismer bliver ofte forbundet med begrebsparret kvinde – mand. De bliver også forbundet med to sfærer i samfundet, den private og den offentlige. I alle ligger gennemgående, at det sidst nævnte bliver vurderet som mere værdifuldt end det første, og at det sidste også bliver vurderet som det, der sætter normen i forhold til noget, der skal forklares.

Fraser taler om, at disse dualismer er med til at skabe virkeligheden eller holde virkeligheden fast i et bestemt mønster. Dualismerne fungerer forskellige steder i samfundet:

1. Først og fremmest i sproget.
2. Dernæst i forskellige ideologiske diskurser.
3. Men de genfindes også som delvis ideologiske diskurser i samfundsvidenskaben.
4. Endelig findes de i høj grad indkodet i forskellige af samfundets institutioner og praksis, hvilket betyder, at menneskene også her er med til at reproducere dem.

Fraser taler om institutionernes og systemets »implicit norms and tacit assumptions« (Fraser 1989:151), og om, at disse grundlæggende normer og dikotomier er »embedded in our culture« (ibid:154) og mere konkret »are encoded in the structure of the U.S. social welfare system.« (Ibid:149). De har en afgørende styringseffekt på aktørerne i samfundet, idet de bliver »positioned« af disse normer, og normerne er afgørende for institutionernes praksis »the tacit norms and implicit assumptions that are constitutive of those practices« (ibid:146). Man får nogle bestemte roller af sådanne institutioner. Fraser viser f.eks., at mandlige og kvindelige normer og roller hele tiden bliver produceret af de bestemte velfærdsstatssystemer, man har i forskellige lande. I USA har man således en meget mere klar kønsmæssig institutionel struktur i velfærdssystemet end i Skandinavien.

Det farlige ved de sproglige dualismer, som Fraser opregner, er, at de ofte bliver naturaliseret, bliver gjort til noget naturligt, og ikke set som konstruerede i en bestemt historisk kontekst. De skjuler ofte den samfundsmæssige magtstruktur, der ligger bag ved dem (»dichotomies occult oppression« (ibid:8)). Derfor elsker ideologier dualismer (»ideologies love dichotomies« (Ibid:9)).

Det er derfor en kritisk teoris opgave at stille spørgsmålstejn ved sådanne dualismer, at historisere og kontekstualisere dem ved at få deres skjulte forudsætninger frem i lyset.

Fraser's sigte er imidlertid ikke alene ideologikritisk at afmystificere og historisere dem og vise, at de bygger på magtforhold, men også fremadrettet at være med til at rekonstruere et sprog og en politisk strategi, der overvinder dualismerne.

En sproglig dekonstruktions-analyse:

Afhængighed/uafhængighed i historisk perspektiv

Igennem en sproglig analyse af begrebet afhængighed («dependence») viser Fraser (Fraser og Gordon 1994), hvorledes ordet afhængighed er undergået radikale ændringer netop i de tre samfundsformer. I det før-industrielle samfund blev afhængighed opfattet som det normale og uafhængighed som det afvigende. I det industrielle samfund blev lønarbejde og demokrati det normale, og lønarbejde blev i stigende grad forbundet med uafhængighed, hvor dem, der var udelukket fra lønarbejdet, blev betragtet som afhængige.

Begrebsparret afhængighed/uafhængighed er blevet forbundet med en lang række hierarkiske dikotomier: »The opposition between the independent and dependent personalities maps into a whole series of hierarchical oppositions and dichotomies that are central in modern culture: masculine/feminine, public/private, work/caregiving, succes/love, individual/- community, economy/family, and competetive/self-sacrificing.« (Ibid:22)

I det frembrydende postindustrielle samfund gælder det ifølge Fraser om at give afhængigheden en ny form og skabe en balance mellem afhængighed og uafhængighed. Hendes strategi i dekonstruktionen af dualismerne er en opvurdering af den devaluerede side og en nedvurdering af den traditionelt værdsatte side: »a feminist response is to revalue the devalued side of the dichotomy (i.e., to rehabilitate dependency as a normal, even valuable, human quality)...Conversely, the canonical masculine-coded characteristics of independence, such as ambition and bravery, can be recoded perjoratively as ruthlessness, insensitivity, and inability to build intimate relationships. Dependency thus can be redescribed as a virtue.« (Ibid:23).

En teoretisk dekonstruktions-analyse: Dekonstruktion af Habermas' teori

Det er som nævnt ikke alene i dagligsproget og i ideologierne, man møder dualismer. De optræder også i samfundsteorien. Og her problematiseres de langt fra i nødvendigt omfang. Det gælder f.eks. Jürgen Habermas' samfundsteori, hvor alle hans dualismer: familie – økonomi, privat sfære –

samfundsmæssig sfære, symbolsk reproduktion og materiel reproduktion, samt system- og livsverden skjuler kønsmodsætningerne.

Det viser Fraser eksemplarisk igennem brug af dekonstruktions-teknikken. Fraser viser, at Habermas har en række »principal blind spots« (Fraser 1989:137), hvorfor hun giver alle Habermas' grundbegreber og begrebspar »a gender subtext« (ibid:126) igennem det, hun kalder »a gender-sensitive reading«.

Kort fortalt går hendes dekonstruktionsanalyse ud på at opløse modsætningerne ved at fremdrage de skjulte kønsmodsætninger, som ligger i dualismene. Selvom hun indrømmer, at en række af Habermas' kategoriseringer kan være frugtbare for andre formål, er de blinde over for kønsmodsætningerne. Det problematiske er, at der ikke klart gives udtryk for, om kategorierne har en naturlig karakter (»natural kinds«) eller er af mere pragmatisk- kontekstuel (»pragmatic-contextual«) karakter.

Specielt problematisk finder Fraser det, at Habermas er helt blind for, at de væsentlige samfundsmæssige roller, han teoretiserer omkring: »Arbejdsrollen«, »medborgerrollen«, »klientrollen« og »forbrugsrollen«, er kønnede (»are gendered roles« (ibid:124)). Samtidig overser han helt børnepasnings-rollen (»childrearer role«). Arbejdsrollen er især en mandlig rolle, hvorimod forbrugerrollen og klientrollen (især i USA) er kvindelige roller.

Fraser mener, at man ikke kan forstå sammenhængen mellem de fire roller, hvis man ikke er bevidst om den kønsmæssige arbejdsdeling og undertekst. »This is to say that gender identity is lived out in all arenas of life. It is one (if not the) »medium of exchange« among all of them, a basic element of the social glue that binds them to one another« (ibid:128-129).

Hvad Habermas derved kommer til at overse er, at kvinderne har specielle erfaringer med konflikterne mellem alle rollerne. »Above all, it has been an experience of conflict and contradiction as women to try to do the impossible, namely, to juggle simultaneously the existing roles of childrearer and worker, client and citizen. The cross-pulls of these mutually incompatible roles have been painful and identity-threatening, but not simply negative.« (Ibid:134).

Hvis man skal overkomme disse dualismer, må man kende deres indre skjulte modsætninger og vide, at modsætningen i mange tilfælde ikke kan overvindes ved en universalisering hverken af lønarbejdsrollen eller omsorgsrollen på en traditionel måde.

Borgerløn er netop et forsøg på at overkomme modsætningen igennem et forsøg på at forhindre, at en universalisering af lønarbejdsrollen kommer til at devaluere og forhindre udfoldelse af omsorgsrollen.

En institutionel dekonstruktions-analyse: Dekonstruktion af den amerikanske velfærdsstat

Man har altid været meget stolt af det civile medborgerskab i USA. Men Fraser mener, at der eksisterer en kulturel mytologi omkring dette medborgerskab.

Problemet i den amerikanske velfærdsstat er, at man her kun har fået et civilt medborgerskab (»civil citizenship«) og aldrig rigtig har talt om et socialt medborgerskab, som englænderen T. H. Marshall (1950) talte om. Fejlen ved medborgerskabsbegrebet, snævert brugt både i USA og i England, er, at det ikke problematiserer hverken køns- eller racehierarkiet, men forudsætter det.

Historisk betyder konstruktionen af et kontraktcentreret civilt medborgerskab nemlig samtidig en underordning af kvinder i en ny familiestruktur (»coverture«) med et familie-lønsystem, som gøres til grundmodel for andre rettigheder. Det betyder også en usynliggørelse af alle de sociale relationer, som ligger mellem familien og markedet, som hverken er rationelle, nytteorienterede eller tætte, familiemæssige, altruistiske.

Ifølge Fraser er den amerikanske velfærdsstat domineret af en neo-konservativ og en neo-liberal politisk diskurs, hvor man ideologisk opererer med to grunddualismer og modsætninger: 1. en skelnen mellem velfærdsydelser, der bygger på kontrakt, forsikring (»contract«), hvor man bidrager (»contributory«), versus 2. ydelser, der har form af almisser (»charity«), hvor man ikke bidrager (»non-contributory«), og modsætninger mellem et liv i uafhængighed (»independence«) uden velfærdsstatsstøtte og et liv i afhængighed af velfærdsstaten (»dependence«). Kontrakt og uafhængighed står som noget godt, det normale over for almisser og afhængighed, der står for det dårlige og unormale.

Fraser ser denne ideologiske dikotomisering af kontrakt/allemis og afhængig/uafhængig genskabt som modsætning mellem det sociale forsikringssystem (»Social insurance«) og de offentligt betalte bistandssystemer (»Public assistance«).

Det vil sige, at institutionsadskillelsen i høj grad også er en kønsadskillelse. Det betyder, at det amerikanske velfærdssystem har en klar kønsmæssig kodning af de forskellige organisationer. Det er forsikringssystemet, der er det »fine« system, der bygger på almindelige lønarbejdere og især er for mænd, mens bistandssystemet er det mindre »fine«, der skaber »afhængighed« og især bliver brugt af kvinder.

»So the social security system is hermaphroditic or androgynous; it is internally divided between family-based, »feminine« benefits, on the one hand, and labor-market-based, »masculine« benefits, on the other hand. Thus it gets its structure from gender norms and assumptions« (Fraser 1989:151).

Med inspiration fra den franske marxistiske teoretiker Louis Althusser (1918-90) taler Fraser om det »juridical-administrative-therapeutic state apparatus« (ibid:154). Dette statsapparat stiller, positionerer (»position«) individerne i forskellige roller, giver dem identiteter og fortolker deres behov. Kvinderne bliver »disempowered by denial of social citizenship in the »feminine« subsystem«, og mændene bliver »disempowered by realization of an androcentric, possessive individualist form of social citizenship in the »masculine« subsystem«. (Ibid:155).

Generelt skaber velfærdsstatsapparater passive klienter og konsumenter (»passive client or consumer recipients«). Institutionerne konstruerer klienterne som afvigere, og normaliseringsprocessen er »designed more to stigmatize than to »reform««.

I modsætning til flere af de strukturalistiske marxistiske analytikere laver Fraser imidlertid ikke kun en objektivistisk funktionalistisk analyse, men også en dynamisk aktøranalyse, fordi hun mener, at der i det sociale-politiske felt, som er stedet for sammenstødet mellem forskellige politiske diskurser, hele tiden sker en konstruktion og dekonstruktion af social mening (»the active construction, deconstruction and reconstruction of social meaning«) (ibid:156).

Diskurser har for Fraser i lighed med Fairclough og Laclau og Mouffe noget at gøre med kommunikation og meningsskabelse igennem sprog, handlinger og institutioner. »Discourses are historically specific, socially situated, signifying practice. They are the communicative frames in which speakers interact by exchanging speech acts. Yet discourses are themselves set within social institutions and action contexts. Thus the concept of a discourse links the study of language to the study of society« (Fraser 1997:160).

Når hun bruger begrebet ideologisk hegemoni i forbindelse med sine diskursanalyser og taler om, at der altid vil eksistere et sådant i et samfund, mener hun i tilslutning til Pierre Bourdieus betragtninger »the power to establish the »common sense« or »doxa« of the society, the fund of self-evident descriptions of social reality that normally go without saying« (ibid:153).

På velfærdsområdet ser hun forskellige »need discourses«, »a plurality of competing ways of talking about needs«. Der er først klienternes egne forståelser, hvis de overhovedet udtrykker sig kollektivt, så findes der eksperter, politikere og oppositionelle bevægelser, f.eks. kvindebevægelsen, som Fraser specielt er interesseret i.

Fraser mener, at der typisk sker en afpolitisering igennem en personalisering, økonomisering og naturalisering af forståelserne, hvilket medfører at »members of subordinate groups commonly internalize need interpretations that work to their own disadvantage« (Fraser 1989:169). Det er nogle andre ord for den indefinering og afmægtiggørelse, som Thomas Mathiesen taler om, og som er et dominerende træk i det moderne samfund.

Fraser ser sin egen rolle som en dobbeltrolle, dels som en, der udfordrer og modificerer nogle hegemoniske diskurser, og dels som en, der er med til at skabe nye offentligheder ved at skabe »bridge discourses« (Fraser 1989:11), hvor intellektuelle kan bygge bro mellem løst organiserede sociale bevægelser og staten.

Frasers rekonstruktion af en ny fortælling om en emancipatorisk politisk strategi i en »post-socialistisk« tidsalder

I sin seneste bog »Justice Interruptus« (1997) forsøger Fraser at forholde sig til det, hun kalder den »post-socialistiske situation«. Hun sætter det bevidst i anførelstegn, fordi hun er meget kritisk over for de ideologier og mytologier, der har udviklet sig efter 1989 omkring socialismebegrebet. Hun advarer imod »at kaste barnet ud med badevandet« og fastholder et ønske om at »incorporate, rather than repudiate the best of socialism« (ibid:3).

Hendes bekymring skyldes en registrering af en dualisme i både den politiske og den videnskabelige diskurs mellem en »lighedsdiskurs« og »en anerkendelsesdiskurs« (»a general decoupling of cultural politics of recognition from the social politics of redistribution« (ibid:3)).

Hun ser stærke tendenser til helt at ville erstatte en »fordelingspolitik« med en »identitetspolitik« og forsøger at komme ud af det, hun kalder »false antithesis«.

Fraser er derfor ikke alene interesseret i at opstille en vision for en kønsmæssig retfærdighed, men kommer også med et bud på en nyformulering af et generelt retfærdighedsbegreb set i forhold til både den socialistiske tradition, og de nye sociale bevægelser, der har kæmpet for anerkendelse (»recognition«) af nationalitet, etnicitet, race, køn og seksualitet.

Frasers problem er, hvorledes den kamp for anerkendelse står i forhold til den socio-økonomiske kamp mod økonomisk-politisk udbytning. Den er parallel til den modsætning inden for kvindebevægelsen, der er blevet formuleret som forskellen mellem et ligheds-paradigme (»equality«) og et forskelligheds-paradigme (»difference«).

Det er ikke nok at skabe en socio-økonomisk retfærdighed, en redistribution af ressourcerne, som består i foranstaltninger imod udbytning, marginalisering og fremmedgørelse. Der må også skabes en kulturel anerkendelse, der består i foranstaltninger, der indebærer et fravær af undertrykkelse og en positiv anerkendelse af en særlig identitet.

Med udgangspunkt i erfaringerne fra kvindebevægelsen undersøger Fraser mulighederne for konflikter mellem de to strategier for at opnå retfærdighed. Hvordan kan man på én gang kæmpe for opløsningen af forskelle i behandlingen af kønnene og samtidig gå ind for en særlig værdisætning af kønsforskellene? Kan man i denne emancipatoriske kamp på én gang kæmpe for større lighed og en positiv vurdering af forskellene? Det skitserer Fraser nogle muligheder for.

Dels argumenterer hun for det vigtige i at skelne mellem forskellige typer af forskelle. Der findes:

1. De forskelle, som ligger til grund for en form for undertrykkelse.
2. De forskelle, som viser de undertryktes kulturelle overlegenhed over for undertrykkeren.
3. De forskelle, som viser en kulturel variation.

Og hertil konkluderer hun: »Some differences are of type 1 and should be eliminated; others are of type 2 and should be universalized; still others are of type 3 and should be enjoyed.« (Fraser 1995A).

Målet med denne differentiering er at finde frem til en integration af de egalitære idealer i det socialistiske paradigme, med hvad der virkelig er emancipatorisk i anerkendelses-paradigmet. I en række tilfælde vil man imidlertid se, at forsøg på redistribution vil kunne gå imod forsøg med en særlig politik over for særlige grupper, eller at forsøg på politik over for særlige grupper vil være i modsætning til en lighedspolitik.

Fraser skelner derfor mellem to forskellige former for redistribution og to former for anerkendelse:

1. En bekræftende (»affirmative«) og
2. En transformerende (»transformative«) og definerer dem således.

»By affirmative remedies for injustice, I mean remedies aimed at correcting inequitable outcomes of social arrangements without disturbing the underlying framework that generate them. By transformative remedies in contrast, I mean remedies aimed at correcting inequitable outcomes precisely by restructuring the underlying generative framework.« (Fraser 1995B:180).

På grundlag heraf opstiller hun en fire-felts-tabel, hvor de forskellige kombinationer af redistributions-, og anerkendelsespolitik i de to former opstilles. Transformation er ensbetydende med en paradigmeændring. En bekræftende fordeling betyder en skabelse af en liberal velfærdsstat, mens en transformerende fordeling på det socio-økonomiske område er ensbetydende med skabelsen af en socialisme. Og en bekræftende anerkendelsespolitik er ensbetydende med et multi-kulturelt samfund, hvorimod en transformerende anerkendelsespolitik på det kulturelle område betyder en dekonstruktion af forskellighederne.

Både på ligheds-feltet og på anerkendelses-feltet forsøger hun at finde en slags mellemproportional mellem den liberale velfærdsstat og socialismen og mellem den pluralistiske multikulturalisme og den dekonstruktive »anti-essentialisme«.

Figur 7. Frasers model for kombinationer af redistributions- og anerkendelsespolitik

	Affirmation	Transformation
Redistribution	The liberal welfare state: Surface reallocation of goods to existing groups; supports group differentiation; can generate misrecognition	Socialism: Deep restructuring of relations of production; blurs group differentiation; can help remedy some forms of misrecognition
Recognition	Mainstream multiculturalism: Surface reallocation of respect to existing identities of existing groups; supports group differentiation	Deconstruction: Deep restructuring of relations of recognition; blurs group differentiation

Nancy Fraser: From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a »Post-Socialist« Age (1995B:87).

Her passer borgerlønstankegangen glimrende. Både på det socio-økonomiske område og det kulturelle område kan denne idé ses som et delvist paradigmeskift. Politisk bygger den ikke på en favorisering af specielle grupper, men lægger op til en nedbrydning af visse forskelle på det økonomiske område. Heri ligger en anerkendelse af, at forskellige kulturelle grupper kan få bedre muligheder for at skabe deres egen identitet. Den kan altså siges at være udtryk for en lighedspolitik, der samtidig skaber bedre muligheder, for at forskellighederne kan udfolde sig.

Nye sociale bevægelers betydning for politiske diskurser

Fraser er teoretisk-metodisk interessant for udvikling af borgerlønsidéen ved sin påvisning af, hvorledes velfærdsdebatten, -ideologien, -institutionerne og videnskaben er forbundet med et dualistisk sprogmonster, der i høj grad afspejler en kønsdualisme. Metodisk demonstrerer hun, hvorledes man kan foretage en slags dekonstruktiv ideologianalyse, dvs. historisere og kontekstgøre en række begreber (afhængighed, udbytning, marginalisering, lighed og medborgerskab) ved at synliggøre begrebernes kønsmæssige side.

Generelt er hun optaget af, hvorledes man kan ophæve og/eller forene/af- balancere modsætninger og dualismer ved en opvurdering af de kvindelige roller og begreber og en omvurdering af de mandlige roller og begreber. Men hun er også interesseret i at finde begreber og strategier for forening af modsætningerne mellem den gamle klasseinteresse i en omfordeling af ressourcerne (skabelse af en lighed) og de nye sociale bevægelers krav om en identitetsmæssig anerkendelse (anerkendelse af en forskellighed).

På det værdimæssige plan er Fraser med til at udvikle et retfærdighedsbegreb, som indtænker den samfundsmæssige kønsarbejdsdeling. Retfærdighed er for Fraser ikke alene bestemt af markedsmæssige forhold. Det drejer sig selvfølgelig om skabelse af en vis indkomst- og joblighed på arbejdsmarkedet, men også om skabelse af autonomi i forhold til staten og familien og det civile samfund. Derfor inddrager hun i sit retfærdighedsbegreb dimensioner som anerkendelse af den kvindelige identitet, ligestilling og lighed i ressourcer til at deltage i politik og det civile samfund.

Med henblik på en udvikling af borgerlønsidéens politiske strategiske plan er Frasers analyse nyttig, idet hun har øje for, at ændringer af samfundsmæssige institutioner sker igennem en politisk kamp mellem forskellige politiske diskurser, hvor sociale bevægelser sammen med forskellige eksperter og forskere kan være med til at præge de politiske diskurser.

Politiske diskurser skabes i det offentlige rum igennem en kamp og debat mellem sociale bevægelser, eksperter og statslige institutioner. Derfor anser hun det for vigtigt at være med til at præge kvindebevægelsens politiske diskurs om velfærdsstatens fremtid.

Litteratur

Fraser, N. (1989) *Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory*. Cambridge: Polity Press.

Fraser, N. & L. Gordon (1992) Contract versus Charity. Why is there no Social Citizenship in The United States? *Socialist Review* vol. 22. no. 3: 45-68.

Fraser, N. (1993) Clintonism, Welfare, and Antisocial Wage: The Emergence of a Neoliberal Political Imaginary. *Rethinking Marxism* vol. 6. no. 1 (Spring):10-23.

Fraser, N. (1994) After the Family Wage. Gender Equity and the Welfare State. *Political Theory*, vol. 22. no.4: 591-618.

Fraser, N. & L. Gordon (1994) »Dependency« Demystified: Inscriptions of Power in a Keyword of the Welfare State. *Social Policy*. Spring: 4-30.

Fraser, N. (1995A) Recognition or Redistribution? A Critical Reading of Iris Young's Justice and the Politics of Difference. *The Journal of Political Philosophy*, vol. 3. no. 2: 166- 180.

Fraser, N. (1995B) From Redistribution to Recognition? Dilemmaes of Justice in a »Post- Socialist« Age. *New Left Review* no. 212: 68-93.

Fraser, N. (1997) *Justice Interruptus. Critical Reflections on the »Postsocialist« Condition*. New York & London: Routledge.